

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Reden und Arbeiten der Societas Latina - Cod. Karlsruhe 3420, 1-4

57 Reden der Societas Latina - Cod. Karlsruhe 3420,3

Molter, Johann

[Karlsruhe], 1783-1800

[Roth, Ernst Ludwig]: De Xenophontis elogio Artes sunt fontes bonorum
orationem habuit, 12 Juli 1800

[urn:nbn:de:bsz:31-99849](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-99849)

De

Xenophontis elogio :
Artes sunt fontes bonorum
orationem habuit

C. L. Roth, Stud. Jur.

XII. Mensis Julii 1800.

653.

[Faint, illegible handwriting, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

[Faint handwriting on the right edge of the page, possibly from an adjacent page.]

Director Gravissime
Socii Condecoratissimi!

Quas in almo Societatis florentissima gremio
lum versari mihi contigit, imaturas nimirum stu-
dii mei exaravi primitias, sibi. Dixi Gr. Vobisque
S. H. traditurus, antequam orare incipiam, non
nullis, quae ad deprecandam, quae defatigasse doleo,
moram spectant, precibus, ne moleste feratis, roga-
re, haud incommodum duxi. Summam quidem ex ea,
quae me dignum censueritis dicendi veria, et si praecipue
voluptatem, ideoque spernandum mihi, quam curandum
fuit tamen in qua jam multi praebere dicentes gloria,
sa diligentia sua ediderunt specimen, hanc excellentiam Ca-
tharam ut exoraturus ascenderem, conscientia modo ac
officio meo satisfaciendi studium commovere potuerunt,
Vestra indulgentia ac clementia plane confisum.
At Hercule de artium bonis, quod juvenis primum sane
mihi erit, hodie die locuturo reverentia fere obstat.
quominus a Vobis pronas aures, adeo dignum, quo sane
gloriarer, applausum, iniqua mea esepitam orationi
sed potius, si qua subreperint invidia mea intia, clemen-
ter accepta benigno ut mihi corrigatis animo, rogem, ar-
dum sane impunitaque nimium fere opus aggressum
est, non desit.

Cum autem a me orationem expectetis, utiliore, quam
splendidiore, et ad exhortandos vos et exorandum hunc
coetum accommodatam, quamquam vehementer animo
argor, dicendi difficultatem pertimescens et ingenii
vixumque imbecillitatem praemittens, conandum tamen
pro veribus carissimo, ut fluvii mei diligentiam Societa-
ti probem, ne voluntas quam facultas desse mihi, vide-
atur. Eligam igitur dulcissimum Xenophontis dictum:
„Tales sunt fontes bonorum, quo eloquio via quid,
quam vel sanctius vel honoratius cogitari poterit.“

Ne cum causam huius dicti et auctorem intelligere plu-
rimum rogetur, primum, qua occasione et ab quo viro
generosa haec sententia prolata sit, priusquam ad rem
ipsam rediam, commemorabo.

qua fuerit Cyri regis in bello adversus Assyrios, sapientia
eum et moderatio, cuique notum esse potest. Cui, cum
propinquas res gerenti bellum indiceret ne Lydia
vix Croesus, falsa scilicet Oraculi interpretatione de-
captus, ab illo in Cappadociam vincitur et mox Sardis
bus captus regno exiit. Cyrus victor urbem ingres-
sus cum Croeso ad se advento de urbe diripienda delibetans
iustumque quidem, inditibus, qui tam saepe laboras-
sent, diripiendi exhibendam esse facultatem ratus, iam
diripere tamen noluit. Tum Croesus diripiendum dissuasit
ratione, quare praerendum esse Sardibus, ceptim, attulit
exquisitas, in quibus longe liberalissima ac sapientissima:
ne simul cum reliquis darentur ac bonis contumphantur qua
honorum fontes esse dicuntur, artes. Et Sardes ipse pro-
ter quam, quod opibus praecelsis longe florerent, litteris
queque et artibus colendis fuisse debite. Quare ut parare,
tunc urbi merito petebat Croesus de artium bonarum incolu-
mitate quam de vita et fortuna sollicitior. Cyrus vero per
omnia asperiebatur, futurum se esse quae petiunt liberaliter
pollentur.

Quanto tempore hic barbarus Romanos moderatione et sapientia
 antecedere videtur, qui litterarum et artium fautores et si
 vocati Coriathum tamen et Athras, cum se contra Romanos
 comoverent, Græcia longe florentissimas artes, finalium litta-
 ris, et quibus præcipue floruerunt, delere ausi sunt,
 earum nec commoda nec bona respicientes. Certe artes
 bonorum fontes esse, quum experientia omnibus docuerit
 temporibus, quis est, qui dubitet? Jam vero cluilius mo-
 ratur, ut ad rem ipsam redeam, quorum bonorum fontes sint
 artes, explicabo. Cum bonorum fontes ~~esse~~ appellantur, com-
 mune Reipublicæ, quod omnibus ex æquo liberaliter imperti-
 tur bonum artes esse intelligimus. Est enim hoc quasi pro-
 prium illis, quæ ab humanitate nomen accepere, artibus,
 ut bona sua longe lateque sparsa ac diffusa vis, quibus
 cum habent commercium, reddant. Officina autem artium
 præcipue instituta sunt, seu schola, liberali animos nutrien-
 tes doctrina. Ex scholis igitur per quadam viam illa,
 qua artes vite civili afferunt, commoda propagantur necesse
 est. Tuam alteram ad Reipublicam alteram ad privata
 commoda ducere viam, latius vestra parte explicare mihi
 proposui. Una via e scholis in Reipublicam ducit commoda,
 actuinque quam plurimas illi reddit fructus.
 Sunt enim schola officina in quibus æqua ac injusta
 discernere et separatis privatæ affectibus atque opinionibus
 quod leges rectum iustumque pronunciant, id tantum rectum
 habere desimus. Nec facile quidquam satis ornatus ad
 Reipublicam nisi artibus imbutus accedere potest.
 Ad eam hinc loco Lyram, qui apud Xenophontem ait, si de
 præceptore hoc didicisse, iustum non esse habendum, quod pro opi-
 nione nostra æquum esse videtur, sed quod lex præcipiat, id
 denam ab omnibus approbari debere. Cum igitur non scin-
 dam in animam seu opinionem seu libidinem, quam vel optimos
 verum, esse constat, sed legem raupas cognoscere, et duci more
 contrarietas conveniat, in iustitia instituit, quos Reipublica
 utiliter præcipere volumus, prius præparare et, nec in iudican-
 do affectus quam leges consulant, erudiendi sunt.

Cumque e praeterito consultantibus futurorum exempla
 potere utilissimum sit, praecipuarum rerum publicarum
 historiam norare oportet, quas intuentis melius de pra-
 sentibus iudicare valeamus negotiis. Facilius enim, quae
 obscura sunt, e manifestis atque clavis cognoscuntur rebus.
 Ideoque et Graecorum et Romanorum, qui eventuum
 exempla, rerumque rerum humanarum casus commem-
 moraverunt, auctorum, quae posteritati reservata sunt,
 egregia, et laudanda et cognoscenda sunt opera, quibus
 postea magni res momenti deliberantes uti iurabit.
 Adferenda autem e scholis praecipue humanitas sive liberalitas
 atque rempublicam administrandi moderatio, ut consilium
 ceptentibus plurima exhibeatur responsio. Quam relictum
 gubernatori adeo necessariam ducimus, ut cui non
 Philosophi, id est, moderati doctique homines proficiantur,
 beatam esse negimus Rempublicam. Haec accidunt, quibus
 et hominum coetus tenere, mentes allicere animosque miri-
 gica impellere atque deinceps porrexis, viros atque diuina
 facultates. Haec unde quaero, nisi ea artium et orationum
 haeremus officinis? Illa igitur, et alia comoda,
 quamplurima e clavis artium, quae in scholis traduntur
 fonte in publicum exundant imperium. Sic igitur po-
 litici quoque imperii, artium scholis hortos irrigare
 oportebit. Quare, qui Rempublica praesunt, id quam ma-
 xima danda opera, ut largo gratoque rursu fons effluat,
 quo e seipso ipsam eam delectari nesciunt. Nisi enim
 e scholis procedant viri artium doctrina et iudicio bene
 instructi, ne salus ipsa quidem si vellet, servare possit
 Rempublicam. Atque haec fieri sunt, quae ex artibus ad
 Rempublicam dimanare ostendi commoda.
 Sunt vero alia etiam prope innumerabilia, quae ex iis
 privatim ad nos singulos proficiuntur bona.
 Primum enim in publicis privatim etiam iusque civis
 bonum contemnimur, contemnimur, ut ibi liberos
 suos liberalibus artibus erit imbuedos. Deinde illa
 nam infinitos, quos etiam in vita privata praebent, quos
 est, qui non sentiant fructus.

Nihil prater ea est, quod tam adolescentiam aliat, sine vitulem
 obliet, et secunda pariter atque aduersa moderetur ac orat,
 quam littera. Nam si in miseras vita nostra incidat, ut
 patria nostra bonisque ac fortuna omnibus spoliator periculi,
 tibi nos necesse sit, tum solatium optatissimum et perfectum,
 quum artes praebeant tutissimum. Est enim ars miseria por-
 tus, et nulla, qua eam non aliat terra. Exemplo sit tristis,
 pus, qui olim ex urbe Cyrene navigans bona atque eterna omnia
 amisit, artem vero animo circumferenti satis ad vitam pra-
 sium sufficit. Traita enim scapha in littus Syracasaram
 exiit, ubique in arena quasdam figuras geometricas conspicens
 doctor sapienterque homines se reperiturum esse facile coniecit.
 Quare lato ad Syracasaram Gymnasium accessit animo,
 tamque doctus in eo prolata, benigne receptus, honorifice
 tractatus et quibuscumque indigebat, rebus cumulatatus est.
 Ideoque re ipsa, artem ubique sufficiens reaticum esse
 iam copertus, cibibus suis renunciari iussit, ut quo non
 enterent, sed etiam nari perforata simul nobiscum era-
 tarerent, eas sibi pararent haec dubitent possessiones.
 Itaque ipsi ars sua in summa exortate ornamento fuit et praesidio.
 Sciens de industria hic multa, rediit ut commemorer comore,
 prater ea comoda. Ex his vero, qua dixi dixi breuiter ad pri-
 vatum etiam vitam multa ex artibus peruenire patet bona.
 Namque carum officina sunt schola, circa eam scholarum
 quis est, qui non perspicit ad utilitatem. Magna igitur cura
 fovenda sunt, aliisque praesertim Professores, qui velut
 dispensatores tot tantae rei publica et privata diligenter
 fideliterque distribuunt, artium bona. Nec inutilia Respub-
 lica pondera, qui litteras docent, censendi, sed dispensatores
 potius communium civitatis bonorum, deducentes rivus eorum, qui
 bus et publica et privata res indigent nullo modo carere potest.
 Idcirco nemo eos flocci pendat, qui privatorum et publicorum
 fontes conservant, sed quilibet, quantum beneficiorum rumenta
 per viros doctos terrarum orbi largiatur, grato agnoscat animo.

Nova enim eaque splendidissima, qua benigna luce
 omnia illustrabant nutriebantque, Academia nostra
 reciderunt appaeruerantque lumina. Nec vero hæc
 alia longe supereminere Directorem Gravissimum no.
 strum, contendere unquam dubitaverim. Socii Honoratissi.
 mi Musarum amantem, fautorem ac Mœcenasem
 litterarum artiumque, Societatis hujusce Conditorem,
 Parentem, et Præstantissimum sane nostra Academia
 præstat ornamentum et prædium. Cujus optime de no.
 bis litteris que meritis Directoris Gravissimi, sumis lau.
 dibus aut cumulum adicere aut meritorum, quis est, qui
 famam ullo modo lacerare possit. Societatem enim
 qui instituit relictissimam, artium bona præstantiam,
 que satis intelligat, eoque nutriende illa florescant
 semperque regiant necesse est; ejusque nomen
 indelebile ac meritorum vel post manera, si Deus pla.
 cuerit, særa æterna sane vivet memoria.

Tandem hæc ea qua mihi a Directore hujus Societa.
 tis excellentissimo concessa atque tributa est, delectandi
 facultate atque auctoritate, Vos quoque Socii Honoratissimi,
 adhortatus ut hæc Societatem, communem nostram matrem,
 vero amplectamini amore, eamque piis officiis certatim
 et juretis et oraculis sæpial moneo, ne artes generose
 hujusmodi artes sunt fontes bonorum: un us que sin.
 gulari studio incumbere unquam obliviscamini.
 Patent semper atque e quibus salutum et innumera
 capere et haurire poteritis gaudia.

O beatos qui ista artium perspiciant et magnificiant
 bona. O solum infelices, miserosque vero qui romanis
 istis questibus fruentis, impie lamen et superbe
 illa contemnant...

De

J. B.

pr